

**TARJIMA NAZARIYASIDA MADANIYATLARARO PSIXOLINGVISTIK
TAFAKKUR**

Abdug'aniyeva Mushtariy Muzaffarjon qizi

Andijon davlat chet tillari instituti, talaba.

E.mail: abduganiyevamushtariy23@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada tarjima nazariyasida madaniyatlararo psixolingvistik tafakkurning ro'lini o'rganadi. Maqolada tarjimoning madaniy kompetensiyasi, psixolingvistik jarayonning bosqichlari va madaniyatlararo muloqotning ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, yuqori sifatli tarjimalarni yaratishda madaniy kontekstni hisobga olishning muhimligi ta'kidlanadi va zamonaviy dunyoda madaniyatlararo psixolingvistik tafakkurga ega bo'lgan tarjimonlarga talabning ortib borishi ko'rsatiladi.*

Kalit so'zlar: *Tarjima nazariyasi, madaniyatlararo psixolingvistika, tafakkur, madaniy kompetensiya, til, ekvivalent, kontekst, ma'no, tarjimon, globalizatsiya, matn tahlili, madaniy farqlar.*

Tarjima nafaqat so'zlarni bir tildan ikkinchisiga o'tkazish, balki madaniyatlararo muloqotning murakkab jarayonidir. Ushbu jarayon psixolingvistik nuqtai nazardan tahlil qilinganda, tarjimoning tafakkuri, uning bilimlari, madaniy kompetensiyasi va tilga bo'lgan munosabati muhim rol o'ynaydi. Madaniyatlararo psixolingvistik tafakkur esa tarjima jarayonida madaniy farqlarni hisobga olish, ma'no va kontekstni to'g'ri anglash va maqsadli auditoriyaga mos keladigan ekvivalentni topish qobiliyatini nazarda tutadi.[1.172]

Tarjimoning madaniy kompetensiyasi uning turli madaniyatlarning qadriyatlari, urf-odatları va dunyoqarashi haqidagi bilimlarini o'z ichiga oladi. Bu bilimlar tarjimoning matnni to'g'ri talqin qilishi va maqsadli auditoriyaga mos keladigan ekvivalentni tanlashi uchun zarurdir. Masalan, biror madaniyatda qabul qilinadigan iboralar boshqa madaniyatda noqulay yoki hatto haqoratli bo'lishi mumkin. Shuning uchun tarjimon madaniy kontekstni chuqur anglab, matnni maqsadli auditoriyaga mos ravishda tarjima qilishi kerak.

Psixolingvistik nuqtai nazardan, tarjima jarayoni bir necha bosqichlardan iborat:

1. Matnni tahlil qilish: Tarjimon matnning ma'nosini, kontekstini va maqsadini tushunishi kerak. Bu bosqichda matnning lingvistik xususiyatlari, shuningdek, madaniy konteksti ham hisobga olinadi.

2. Ma'no ifodasini tanlash: Tarjimon matnning ma'nosini maqsadli tilga mos keladigan tarzda ifodalash uchun eng mos usulni tanlashi kerak. Bu bosqichda madaniy ekvivalentlarni topish va maqsadli auditoriyaga mos keladigan stilni tanlash muhim ahamiyatga ega.

3. Tarjima matnini yaratish: Tarjimon tanlangan ma'no ifodasini maqsadli tilda yozib chiqaradi. Bu bosqichda grammatika, lug'at va stilistik jihatlariga e'tibor berish kerak.

4. Tahrirlash va tekshirish: Tarjima matni tayyor bo'lgandan so'ng, tarjimon uni tahrirlab, xatolarni tuzatadi va matnning o'qilishi va tushunarililagini tekshiradi.

Madaniyatlararo psixolingvistik tafakkur tarjimon uchun muhim malaka hisoblanadi. U tarjimonning professional sifatini oshiradi va yuqori sifatli tarjimalarni yaratishga yordam beradi. Zamonaviy dunyoda, globalizatsiya sharoitida, madaniyatlararo muloqotning ahamiyati tobora ortib bormoqda va shuning uchun ham madaniyatlararo psixolingvistik tafakkurga ega bo'lgan tarjimonlarga talab katta. Ular nafaqat so'zlarni, balki madaniyatlarni ham tarjima qila oladilar.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, tarjima jarayoni nafaqat lingvistik, balki psixolingvistik va madaniy jihatlardan ham murakkab va ko'p qirrali jarayon hisoblanadi. Muvaffaqiyatli tarjima faqatgina so'zlarning to'g'ri o'tkazilishi bilan emas, balki matnning chuqur tushunilishi, madaniy kontekstning hisobga olinishi va maqsadli auditoriyaga mos keladigan ifoda usulining tanlanishi bilan belgilanadi. Madaniyatlararo psixolingvistik tafakkurga ega bo'lgan tarjimonlar nafaqat so'zlarni, balki madaniyatlararo munosabatlarni ham o'z ichiga olgan holda, ma'no va kontekstni to'liq aks ettiruvchi, aniq va tushunarli tarjimalarni yaratishlari mumkin. Globalizatsiya davrida bunday kompetensiyaga ega bo'lgan mutaxassislariga talab tobora ortib bormoqda, chunki ular turli madaniyatlar vakillari o'rtasidagi samarali muloqotni ta'minlashda muhim rol o'ynaydilar. Shuning uchun, tarjima sohasida madaniyatlararo psixolingvistik tafakkurning rivojlanishi va o'rganilishi dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda. Kelajakda ushbu sohada tadqiqotlarni kengaytirish va tarjimonlarning malakasini oshirishga qaratilgan dasturlarni ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://www.gazeta.uz/oz/2020/06/09/education-law/>
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/inklyuziv-ta-limda-darslarni-tashkil-etishning-zamonaviy-tendensiyalari/viewer>
3. <https://researchedu.org/index.php/cf/article/view/271/274>
4. https://www.researchgate.net/publication/378203213_Umumta'lim_maktablarida_inklyuziv_ta'lim_jarayonining_ijtimoiy_psixologik_mexanizmlarini_takomillashtirish
5. Титова, И. М. Методики обучения иностранным языкам в средней школе. Модернизация общего образования / И. М. Титова; под ред. М. К. Колковой –СПб.: КАРО, 2006. – 172 с.
6. D.S.Qaxarova "Inklyuziv ta'lim texnologiyasi" o'quv va metodik qo'llanma 2014-yil.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

7. “Alohida yordamga muhtoj bolalarni ma’naviy va estetik rivojlantirish” Mavzusidagi ilmiy - nazariy konferensiya materiallari. Toshkent-“Uzinkomsentr”- 2002 yil.

8. Aminova V.Yu. Integrirovannoye obrazovaniye dlya detey s osobimi nujdami v doskolnykh i shkolnix uchrejdeniyax massovogo tipa (Metodicheskiye rekomendatsii) MNO RTSO Resursno’y sentr YuNESKO Tashkent 2002.

9. 9. Imkoniyati chyeklangan bolalar va osmirlar uchun inklyuziv ta’limni tashkil etish to’g’risida muvaqqat NIZOM. ORXTV T.,19 sentabr, 2005.

10.10. Muminova L.R., Ayupova M.Yu. Logopediya. T., 1995